

Februari 2021

Dnr 2019/04546

Redovisning av uppdrag att genomföra åtgärder inom ramen för livsmedelsstrategin

Denna titel kan laddas ner från: [Livsmedelsverkets webbsida](#).

Citera gärna Livsmedelsverkets texter, men glöm inte att uppge källan. Bilder, fotografier och illustrationer är skyddade av upphovsrätten. Det innebär att du måste ha upphovsmannens tillstånd att använda dem.

© Livsmedelsverket, 2020.

Livsmedelsverket. Halverat matsvinn i sikte 2030. Livsmedelsverkets regeringsuppdrag. Uppsala.

ISSN 1104-7089

Innehåll

Inledning.....	5
Underlätta för företagen genom likvärdig kontroll.....	6
Livsmedelsverket bistår med kunskap och stöd för att kontrollmyndigheterna ska kunna utföra offentlig livsmedelskontroll på bästa sätt	6
Utbildningsinsatser för att öka kunskapen	6
En ny riskklassningsmodell som ger bättre förutsättningar för styrning och uppföljning	6
Flexibilitet i lagstiftningen för att kunna ta hänsyn till lokala förhållanden och traditioner	7
Samråd och konstruktiv dialog.....	7
Nya branschriktlinjer ger Livsmedelsverket en mer offensiv hållning i sitt stödarbete.....	7
Ekonomisk redovisning.....	8
Kontroll avseende tvåskaliga blötdjur	9
Ekonomisk redovisning.....	10
Minskat matsvinn	11
Nya etappmål för matsvinn har medfört en tydligare inriktning för arbetet	11
Samarbete genom hela livsmedelskedjan – en förutsättning för framgång.....	12
Konsumentbeteende: informationskampanjer och intresse för matsvinn.....	12
Fortsatt arbete 2021	12
Ekonomisk redovisning.....	13
Offentliga måltider	14
Nationella riktlinjer och kunskapsstöd	14
Kartläggning av matsvinn i kommuner.....	14
Utmaningar 2021-2025	15
Ekonomisk redovisning.....	15
Vidareutveckling av Nyckelhålet	16
1. Att öka kommunikationsinsatserna för att tydliggöra varumärket Nyckelhålet.....	16
2. Det internationella arbetet	16
3. Underlätta för företagen	17
Utvärdering av Nyckelhålet 2022	17
Ekonomisk redovisning.....	18
Insatser mot livsmedelsfusk	19

En verksamhetslogik har tagits fram för att utveckla arbetet mot livsmedelsfusk	19
Förstärkt strategiskt arbete.....	19
Bättre kunskap om vilka åtgärder som ger effekt.....	19
Ekonomisk redovisning.....	20
Utveckla arbetet med exportgodkännanden för svenska livsmedel och jordbruksvaror.....	21
Ekonomisk redovisning.....	22
Finansiera verksamhet som syftar till att få svenska anläggningar godkända för export till tredje land	23
Ekonomisk redovisning.....	23
Bidra till förenkling genom utveckling av verksamt.se.....	24
Utveckling av e-tjänster för att starta företag	24
Analys av fortsatta utvecklingsområden	24
Riktad utbildningsinsats	24
Ekonomisk redovisning.....	25

Inledning

Regeringen beslutade i december 2019 att Livsmedelsverket skulle få i uppdrag att genomföra ett antal åtgärder inom ramen för livsmedelsstrategin för att uppnå livsmedelsstrategins övergripande mål om en ökad livsmedelsproduktion som är hållbar och konkurrenskraftig. Uppdraget syftar till att både utveckla pågående och inleda nya insatser inom främst de strategiska områdena Regler och villkor samt Konsument och marknad, vilka bl.a. har som mål att regler och villkor ska vara utformade så att de bidrar till en konkurrenskraftig och hållbar livsmedelskedja och att konsumenterna ska ha ett högt förtroende för livsmedlen och kunna göra medvetna och hållbara val. Av regeringens beslut framgår att Livsmedelsverket ska genomföra åtgärder inom följande områden:

1. Underlätta för företagen genom likvärdig kontroll,
2. Kontroll avseende tvåskaliga blötdjur,
3. Minskat matsvinn,
4. Offentliga måltider,
5. Vidareutveckling av Nyckelhålet,
6. Insatser mot livsmedelsfusk,
7. Utveckla arbetet med exportgodkännanden för svenska livsmedel och jordbruksvaror,
8. Finansiera verksamhet som syftar till att få svenska anläggningar godkända för export till tredje land, och
9. Bidra till förenkling genom utveckling av [verksamt.se](https://www.verksamt.se)

Uppdraget ska genomföras under åren 2020–2025. En redovisning av uppdragets genomförande och en bedömning av dess effekter samt ekonomisk redovisning per åtgärd ska lämnas senast den 28 februari varje år från och med 2021 till Regeringskansliet (Näringsdepartementet) och Tillväxtverket (samordnande myndighet). En slutredovisning av uppdraget och en ekonomisk redovisning per åtgärd ska lämnas senast den 28 februari 2026.

I denna rapport redovisas Livsmedelsverkets åtgärder i enlighet med regeringens beslut.

Underlätta för företagen genom likvärdig kontroll

Livsmedelsverket ska vidareutveckla det arbete som pågår inom livsmedelskontrollen för att öka likvärdigheten, utveckla bemötandefrågor och på andra sätt underlätta för företagen. I arbetet ska ingå bl.a. kompetenshöjande insatser, arbete för att etablera en god kontrollsed, målgruppsanpassning av information till företag och, där det bedöms möjligt, göra nationella anpassningar av livsmedelslagstiftningen med fokus på små företag.

Livsmedelsverket bistår med kunskap och stöd för att kontrollmyndigheterna ska kunna utföra offentlig livsmedelskontroll på bästa sätt

Arbetet med god kontrollsed har fortsatt under 2020. Utgångspunkten är att kontrollen ska vara tydlig, rättssäker, enhetlig och likvärdig, verkningsfull, riskbaserad, systematisk och objektiv. Arbetet syftar till att kontrollpersonal ska känna trygghet i sin yrkesroll och att kontrollen utförs enhetligt, effektivt och sammanhållet.

Utbildningsinsatser för att öka kunskapen

Den utbildningsturné som skulle genomföras under 2020 fick ställas in p.g.a. covid-19-pandemin. Istället genomfördes digitala utbildningar i form av webbseminarier med fokus på kontrollprocessen. De utvärderingar som har genomförts avseende dessa digitala utbildningar visar att en majoritet av deltagarna anser att de fått kunskaper och/eller erfarenheter som de tror kan vara av värde i det dagliga arbetet.

En ny riskklassningsmodell som ger bättre förutsättningar för styrning och uppföljning

Livsmedelsverket bedriver ett arbete med att ta fram en ny riskklassningsmodell som ska implementeras i livsmedelskontrollen 2023. Modellen ska ta hand om de brister som finns i den befintliga modellen som bl. a. innebär att företag får olika mängd och typ av kontroll. Modellen ska vara anpassad till den nya myndighetsrapporteringen och de krav som ställs på rapportering till EU-kommissionen och ta hänsyn till intentionerna i kontrollförordningen (EU) nr 2017/625. Sammantaget ger modellen, tillsammans med planerade föreskrifter, förbättrade förutsättningar för styrning och uppföljning av kontrollen vilket ökar möjligheterna till likriktning av kontrollen i hela landet.

Flexibilitet i lagstiftningen för att kunna ta hänsyn till lokala förhållanden och traditioner

Livsmedelslagstiftningen gäller för alla livsmedelsföretag. För att samma lagstiftning ska fungera för olika typer av företag, i olika branscher och medlemsstater, finns viss möjlighet till flexibilitet i hygienlagstiftningen. Arbetet med flexibilitet i svensk lagstiftning innefattar bl.a. ett föreskriftsarbete om undantag från den EU-rättsliga hygienlagstiftningen i syfte att underlätta för viss fäbodverksamhet. Syftet är att gynna småskalig och hantverksmässig verksamhet. Det pågår samtidigt ett föreskriftsarbete för att kunna omhänderta EU-kommissionens synpunkter i ett äldre notifieringsärende som rör snarad ripa och slakt av strövrén. Livsmedelsverket har publicerat information på Livsmedelsverkets webbplats om flexibilitet i lagstiftningen och om möjligheten att lämna förslag på nationella anpassningar.

Samråd och konstruktiv dialog

Under 2020 inleddes ett arbete med att utveckla samråd och delaktighet i bl. a. EU:s beslutsprocess. Arbetet har startats som ett svar på livsmedelsbranschens önskemål om mer transparens i regelutvecklingsprocessen vilket även inkluderar tillämpnings- och vägledningsfrågor. Arbetet bedrivs genom samrådsgrupper med bransch och andra intressenter, s.k. SamBA-grupper. Den långsiktiga effekten Livsmedelsverket vill uppnå med SamBA-grupperna är att öka transparensen och delaktigheten och möjligheterna till en konstruktiv dialog, men även att aktörerna kan involveras tidigare i processen. Två pilotgrupper har startats upp under 2020: Märkning/konsumentinformation respektive Livsmedelshygien.

Nya branschriktlinjer ger Livsmedelsverket en mer offensiv hållning i sitt stödarbete

Livsmedelsverket bedömer branschriktlinjer (hygienriktlinjer), samt riktlinjer om märkning och information. För närvarande finns ca 45 branschriktlinjer framtagna. Under året har rutinerna för arbetet har setts över, förteckningen över branschriktlinjer har uppdaterats och kontakt med branscher som har åldrade riktlinjer har tagits för att säkerställa att förteckningen är aktuell. Den resursmässiga förstärkning som skett under året bedöms ge förutsättningar för verket att ha en mer offensiv hållning i sitt stödarbete som till exempel att påminna branscher om att det är dags att uppdatera och därigenom säkerställa att branschriktlinjerna är fortsatt relevanta, och därmed utgör ett bra verktyg för företagen och kontrollen.

Inom EU finns det skyddade namn, eller beteckningar, för vissa speciella livsmedel. Beteckningarna heter skyddad ursprungsbeteckning, skyddad geografisk beteckning och garanterad traditionell specialitet. Sverige har i dag åtta registrerade skyddade beteckningar. Ytterligare 17 ansökningar handläggs av Kommissionen och en ansökan är under handläggning av Livsmedelsverket.

Myndighetens interna rutin för arbetet med skyddade beteckningar har uppdaterats och en vägledning som vänder sig till producentgrupper har tagits fram. En konsekvensutredning om avgiftsättning för handläggningen av skyddade beteckningar (utom för vin och sprit) har färdigställts. Bedömningen är

att såväl förstärkta interna rutiner som vägledningen dels ska öka kvaliteten i handläggningen och dels undanröja osäkerheter för de producentgrupper som vill ansöka om skyddad beteckning. Det ger förutsättningar att överblicka processen och vad som kommer att krävas av sökanden, och därmed få en bild av kostnader som kommer att uppstå.

En arbetsgrupp för målgruppsanpassning av information till företag har satts samman för att förbättra de delar av Livsmedelsverkets webbplats som vänder sig till företag. Arbetet har genomförts i samarbete med innehållsansvariga experter i syfte att förenkla språk och tydlighet kring lagar och regler. Viss omstrukturering av information har skett. 40 procent av webbsidorna har hittills genomlysts. I slutet av 2020 går det inte ännu att mäta effekter av arbetet. Arbetet fortsätter under 2021 för att utveckla resterande sidor. Därefter kommer en förbättrad sidstruktur att implementeras.

Ekonomisk redovisning

Livsmedelsverket fick använda 7 000 000 kronor under 2020 för genomförande av denna åtgärd.
Livsmedelsverket använde 7 000 000 kronor.

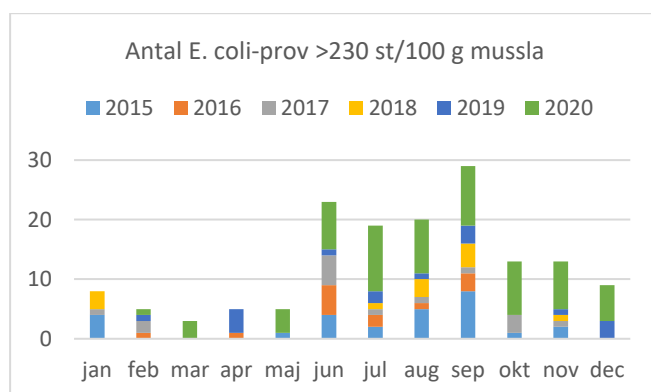
Kontroll avseende tvåskaliga blötdjur

Livsmedelsverket ska fortsätta att utföra offentlig kontroll av bakterier och toxiner i vissa havsområden där livsmedel odlas (musslor och ostron, N2017/02351/SUN).

Svenska musslor och ostron får säljas till konsumenter efter omfattande kontroll av bakterier och algtoxiner. Kontrollen utförs i produktionsområden i havet på den svenska västkusten i primärproduktionen. Analys av algtoxiner och E. coli utförs under hela året i produktionsområdena. Under hösten och vintern 2019-2020 påvisades algtoxinet DST i musslor i flera produktionsområden. Halterna låg ganska högt från oktober 2019 fram till och med januari 2020 och gränsvärdet överskreds vid 12 tillfällen. De högsta halterna var begränsade till områden runt södra Orust och medförde stängningar för några områden upp till två månader under hösten 2019.

Under 2020 har det uppmätts fler höga värden av E. coli i musslor och ostron än vanligt, se figuren nedan. Under de senaste sex åren har medelvärdet på överskridande av E. coli för A-klass områden varit ungefär 16 per år. I mitten på november 2020 hade 60 provtagningar halter över gränsvärdet för A-klass. Skillnaderna från tidigare år är att fler höga halter är uppmätta under sommarmånaderna. Orsakerna till detta är inte kända, men en utredning har påbörjats och Livsmedelsverket kommer bland annat att undersöka skillnader i befolkningsaktiviteter och förändrade förflyttningmönster på grund av covid-19-pandemin. De höga halterna kan eventuellt kopplas till att ett ökat användande av sommarstugor och fritidsbåtar, något som i sin tur kan ha påverkat belastningen för kustkommunernas VA-anläggningar.

Figur Antal överskridanden av det striktaste gränsvärdet för E-colibakterier i musselprov år 2015-2020.

En E-tjänst om vattenbruk för företagare på webbplatsen Verksamt.se kommer att öppnas där checklistor, blanketter och stöd för nya företagare ska ges.

Det finns en efterfrågan på att Livsmedelsverket ska arbeta aktivt för att kunna öppna upp nya produktionsområden utanför de etablerade i Bohuslän. Normalt sett utförs sådant arbete efter begäran från intressenter. Ett sådant arbete är resurskrävande. För 2020 tilldelades Livsmedelsverket 6 miljoner

kronor för kontrollen av tvåskaliga blötdjur. Fr.o.m. 2021 tilldelas Livsmedelsverket 5 miljoner kronor årligen för ändamålet.

Ekonomisk redovisning

Livsmedelsverket fick för 2020 använda 6 000 000 kronor för genomförande av denna åtgärd.

Livsmedelsverket använde 4 985 000 kronor. De planerade 6 miljoner kronorna har inte använts fullt ut, vilket beror på att år 2020 gav ett mindre antal utbrott av marina biotoxiner i musslor jämfört med normalår. Därför analyserades färre uppföljande prover för dessa toxiner.

Minskat matsvinn

Livsmedelsverket ska, tillsammans med Statens jordbruksverk och Naturvårdsverket, fortsätta arbeta i enlighet med den handlingsplan för minskat matsvinn, ”Fler gör mer – handlingsplan för minskat matsvinn 2030”, som man gemensamt beslutat om (N2018/03968/DL). Inom ramen för den årliga redovisningen ska myndigheterna återrapportera vilka insatser som genomförts och redogöra för planerade åtgärder för kommande år.

Nedan följer en sammanfattning av det gångna årets arbete. Utgångspunkten är effekter inom tre av handlingsplanens nyckelfrågor. Ett avslutande avsnitt redovisar sedan ett par planerade aktiviteter för 2021.

Nya etappmål för matsvinn har medfört en tydligare inriktning för arbetet

Regeringen beslutade i juni 2020 om två etappmål för matsvinn som omfattar hela livsmedelskedjan: 1) matsvinnet ska minska så att det sammantagna livsmedelsavfallet minskar med minst 20 viktprocent per capita från 2020 till 2025, och 2) Ökad andel av livsmedelsproduktionen ska nå butik och konsument år 2025. Målen beslutades efter förslag från Naturvårdsverket i samråd med Livsmedelsverket och Statens jordbruksverk (Jordbruksverket).

Med de nya etappmålen på plats har en tydlig riktning kunnat stakas ut för det framtida arbetet. Naturvårdsverket, Jordbruksverket och Livsmedelsverket (de s.k. ”matsvinnsmyndigheterna”) genomförde har genomfört en workshop i matsvinnsnätverket om hur aktörer kan arbeta utifrån de nationella målen i sina verksamheter. Målen har också översatts till engelska i syfte att sprida kunskap om det svenska arbetet för internationella målgrupper.

Som följd av att nya etappmål har beslutats har ett arbete med att definiera begreppen livsmedelsavfall och livsmedelsförluster genomförts. Tidigare har det rått oenighet bland aktörer i livsmedelsbranschen om vad som egentligen avses med dessa begrepp. Genom att tydliggöra definitionerna och skapa en gemensam begreppsförståelse ökar förutsättningarna att arbeta målinriktat för att minska livsmedelsavfall och livsmedelsförluster. Det underlättar också uppföljningar. Att skapa samsyn i begreppsförståelsen har efterfrågats av branschen under en längre tid.

När det gäller etappmålet om att en ökad andel av livsmedelsproduktionen ska nå butik och konsument har Jordbruksverket haft dialogmöten och kunskaphöjande insatser om matsvinn, framför allt med tidigare led. Vi har diskuterat matsvinn och tidiga förluster vid ett flertal möten med branschföreträdare samt på möten med grönsaksodlare och potatisodlare, och deltagit på rådgivarmöten. Vår bedömning är att dessa insatser har bidragit till en ökad samsyn mellan myndigheter, forskare och branschaktörer nåtts om matsvinn (livsmedelsförluster) i primärproduktion och industri. Vi har också

tagit fram uppföljningsmetoder för att följa upp livsmedelsförluster som ska användas för att ge underlag till åtgärder och för nationell uppföljning av etappmålet om att en ökad andel av livsmedelsproduktionen ska nå butik och konsument år 2025, samt för uppföljning av Agenda 2030. Det är få länder som följer upp livsmedelsförluster, så detta helhetsgrepp är vi bland de första i världen med.

Samarbete genom hela livsmedelskedjan – en förutsättning för framgång

En förutsättning för att få verkligt genomslag i arbetet för minskat matsvinn är att parter från jord till bord i livsmedelskedjan samarbetar över verksamhetsgränserna. Matsvinnsmyndigheterna har därför tagit initiativ till och deltar i en frivillig överenskommelse inom livsmedelsbranschen: Samarbete för minskat matsvinn (SAMS). Livsmedelsverket har delfinansierat verksamheten. Matsvinnsmyndigheterna deltar i arbetet med styrgrupp och arbetsgrupper.

Under 2020 har SAMS tagit fram mätmetoder för bättre styrning och uppföljning, t.ex. mätmetoder för mejeri och fiskberedning. Mätningar kommer att ske fr.o.m. 2021. Matsvinnsmyndigheterna bedömer att insamlad avfallsstatistik och statistik över livsmedelsförluster kommer att kunna användas för förbättrad nationell statistik. Det nya samarbetet över hela livsmedelskedjan leder till ökad förståelse och samarbete över verksamhetsområden, mellan olika branscher inom hela livsmedelskedjan – med andra ord från jord till bord.

Konsumentbeteende: informationskampanjer och intresse för matsvinn

År 2020 genomfördes två mer omfattande konsumentkampanjer. Den ena kampanjen inföll under hösten för att uppmärksamma den första internationella matsvinnsdagen och den andra lanserades under julen. Livsmedelsverket tog fram kampanjmaterial för digital spridning och materialet har gjorts tillgängligt för aktörer inom livsmedelskedjan.

Intresset för matsvinn har ökat från såväl konsumenter som nyhetsmedia. Livsmedelsverket har utvecklat sin närvaro i sociala medier och myndighetens budskap hållbar konsumtion når därmed nya målgrupper. Livsmedelsverket medverkar regelbundet i olika program, tidningar och radioinslag under året.

Fortsatt arbete 2021

Samarbetet mellan uppdragets myndigheter fungerar väl. Utöver projektets möte finns också ett fortsatt gemensamt ansvar för Matsvinnsnätverket (tidigare SAMMA), en öppen informations- och dialogyta som bidrar till uppdragets transparens.

Livsmedelsverket fortsätter att arbeta med:

- Analys av den senaste konsumentundersökningen och fortsatt utveckling av kommunikationsinsatser som riktas till konsument.
- Dialog med livsmedelsbranschen för att se över möjligheter till regelförenklingar inom livsmedelslagstiftningen samt uppmuntra till att åtgärder för minskat matsvinn är en del av de branschriktlinjer som tas fram och granskas av Livsmedelsverket.
- Arbeta aktivt med datummärkning inom EU.

Naturvårdsverket kommer att arbeta med:

- Vägledning till kommuner för att underlätta och konkretisera möjligheter för deras avfallsförebyggande arbete kopplat till matsvinn.
- Arrangera en forskningsworkshop kring matsvinn hösten 2021.
- Publicering och kommunicering resultat av undersökningen Mat och dryck till avlopp. Analys av beteendeförändring samt utveckling från tidigare undersökning.

Jordbruksverket kommer att arbeta med:

- Uppföljning av livsmedelsförluster utifrån framtagen metod som presenteras i rapporten Livsmedelsförluster i Sverige. Uppföljningen avser basår 2021 och arbetet fördelas på två år (2021-2022).
- Fortsatt bevakning av arbetet med globala riktlinjer för minskat matsvinn i COAG, FAOs jordbrukskommitté, där Sverige tagit en tydligare roll i matsvinnarbetet.

Ekonomisk redovisning

Livsmedelsverket fick för åtgärdens genomförande använda 6 000 000 kronor under 2020.

Livsmedelsverket använde 6 000 000 kronor.

Offentliga måltider

Livsmedelsverket ska, genom sitt Kompetenscentrum för måltider inom vård, skola och omsorg, verka för en fortsatt utveckling av offentliga måltider (N2017/02351/SUN). Arbetet ska syfta till att främja hållbar och hälsosam livsmedelskonsumtion i offentlig sektor.

Nedan redovisas Livsmedelsverkets viktigaste insatser för att verka för en fortsatt utveckling av offentliga måltider.

Nationella riktlinjer och kunskapsstöd

Under året har både publikationen Nationella riktlinjer för måltider på sjukhus och det praktiskt inriktade stödet Handbok för minskat matsvinn publicerats och kommunicerats via Livsmedelsverkets egna kommunikationskanaler samt vid ett flertal nationella konferenser och digitala forum.

I riktlinjerna understryks vikten av att berörda professioner inom hälso- och sjukvården har ett uppdrag att sätta upp gemensamma mål för att följa upp nutritionsomhändertagandet och ett hållbart utbud på hela sjukhuset. Målet med riktlinjerna är sjukhusmåltider av hög kvalitet, som uppskattas av matgästen, ger välbefinnande och hälsovinster, förkortar vårdtiden och i högre grad bidrar till hållbar utveckling. Med de nya riktlinjerna på plats kan nu regionerna inleda arbetet med att implementera dessa i sina egna rutiner och styrdokument. Under 2020 har riktlinjerna laddats ned 2400 gånger sedan lansering. En litteraturöversikt rörande sjukhusmåltidernas utformning och organisation samt en hanteringsrapport med Livsmedelsverkets avvägningar har också publicerats.

I handboken om minskat matsvinn ges konkret stöd riktat till verksamheter inom vård, skola och omsorg när det gäller hur de kan mäta konsumtion och matsvinn på ett standardiserat sätt. Vidare ger handboken ett evidensbaserat stöd att sätta in effektiva åtgärder som kan minska matsvinn. Handboken har laddats ned 2048 gånger sedan lansering i mars 2020.

Kartläggning av matsvinn i kommuner

I föregående avsnitt, Minskat matsvinn, redogjordes för det myndighetsövergripande arbetet för att minska matsvinnet. Livsmedelsverket har även bedrivit insatser mot matsvinn inom ramen för uppdraget att verka för en fortsatt utveckling av offentliga måltider. Under 2019/2020 genomfördes den första nationella kartläggningen av matsvinn i kommunalt drivna förskolor, skolor och äldreboenden. Kartläggningen visade på ett totalt matsvinn på 60–70 gram per ätande person. I alla verksamheter uppstår mest matsvinn i samband med serveringen. Bara i skolan kastas det dagligen 34 ton mat i onödan från serveringen (tallrikssvinn ej inkluderat).

Kartläggningen av matsvinn ingår i en långsiktig plan för att samla in fakta om offentliga måltider och för att möjliggöra öppna data. Öppna data underlättar för kommuner och regioner att följa upp, göra

jämförelser, identifiera utvecklingsområden och inspireras av goda exempel. Kartläggningen utgör även ett underlag för Livsmedelsverkets fortsatta arbete med offentliga måltider.

Stöd till offentliga måltidsverksamheter under covid-19-pandemin

Under våren 2020 mottog Livsmedelsverket och Folkhälsomyndigheten många frågor om covid-19 och fick signaler om att pandemin och de nationella åtgärder som vidtogs påverkade måltidsverksamheter i offentlig sektor. Personalfrånvaron i måltidsverksamheterna ökade då många var hemma på grund av covid-19-infektion eller misstänkt smitta, dessutom ställdes höga krav på att minska trängsel och smittspridning. Diskussioner om att införa distansundervisning på gymnasieskolor medförde också frågor om hur måltiderna skulle utformas och serveras vid distansundervisning. Livsmedelsverket har därför genomfört omfattande insatser under 2020 för att stötta de offentliga måltidsverksamheterna. Genom Måltidsbloggen, Livsmedelsverkets webbplats, och Fråga oss kunde många frågor besvaras. Tillsammans med Statens skolverk sammanställdes ett kunskapsunderlag för att ge stöd och förtydliga måltidernas betydelse och skolans skyldighet att servera måltider även vid distansundervisning (för grundskolan). Erfarenheter samlades in och sammanställdes i rapporten Covid-19-pandemin och offentliga måltidsverksamheter i vård, skola och omsorg som publicerades i februari 2021.

Utmaningar 2021-2025

Offentliga måltider bör vara en förebild i samhället och bidra till en hållbar utveckling. För det krävs ett bredare uppdrag att använda måltiden i kärnverksamheten i hälsofrämjande resp. kunskapshöjande syfte. För att offentliga måltider i högre grad ska bidra till hållbar utveckling och ökad kvalitet i vård, skola och omsorg krävs ett gemensamt uppdrag med berörda myndigheter, som t.ex. Socialstyrelsen och Skolverket.

En intervjuundersökning med chefstjänstemän och politiker om offentliga måltider genomfördes under hösten 2020 med syftet att undersöka deras uppfattning om måltidernas roll i arbetet för hållbar utveckling och vilken typ av stöd de behöver i sin roll för att driva utvecklingen på området. Undersökningen utgör ett underlag för fortsatt verksamhet inom Kompetenscentrum för måltider inom vård, skola och omsorg.

Ekonomisk redovisning

Livsmedelsverket fick för åtgärdens genomförande använda 4 000 000 kronor under 2020.

Livsmedelsverket använde 4 000 000 kronor.

Vidareutveckling av Nyckelhålet

Livsmedelsverket ska vidareutveckla konceptet Nyckelhålet bl.a. genom informations-spridning om märkningen för att underlätta för alla konsumenter att göra hälsosamma val vid köp av livsmedel (N2017/01028/SUN). Arbetet ska ske i nära samverkan med branschen. Livsmedelsverket ska låta en extern aktör utvärdera Nyckelhålet senast 2022.

Tidigt i projektet enades bransch och Livsmedelsverket om de viktigaste aktiviteterna (1-3, se nedan) samt hur kommunikationen mellan olika parter i första hand ska ske.

1. Att öka kommunikationsinsatserna för att tydliggöra varumärket Nyckelhålet

Under 2020 har närmare halva budgeten använts för att köpa synlighet - riktad till första egna hushållet (18–25 år) och familjebildningen (det vill säga småbarnsföräldrar, 25–45 år). Kampanjerna baseras på det nordiska kommunikationskonceptet ”Byt inte liv” som togs fram i föregående regeringsuppdrag.

Effekt 2020: Kampanjerna har varit mycket lyckade ur räckviddshänseende. Hela målgruppen när det gäller första egna hushållet (1,3 miljoner) nåddes av kampanjen. För målgruppen småbarnsföräldrar delade vi upp annonseringen i annonser där målet var maximal räckvidd (1,9 miljoner nåddes) och i annonser där målet var att de skulle se klart annons-filmerna (250 000 såg hela filmerna). Ändrade beteenden kräver upprepad exponering vilket delvis kommer mätas vid utvärderingen 2022. Branschen är positiv till det nya kommunikationsarbetet och Livsmedelsföretagen bidrar i sin tur genom att uppmuntra medlemsföretagen att använda Livsmedelsverkets material.

Planerat 2021: Kampanjer planeras bland annat till personer i yngre medelåldern (”hälsoförändringen”). Samarbete med regioner kring informations-spridning om Nyckelhålet, till exempel via sfi (svenska för invandrare).

2. Det internationella arbetet

Livsmedelsverkets linje är:

1. Att få behålla Nyckelhålet. Analys och argument har diskuterats med näringsdepartementet och framförts vid EUs livsmedelsdirektörskonferens och diskussionerna om rådslutsatser.
2. Påverka eventuell EU-märkning. Deltagit i möten med Nutri-Score-nätverket (FR, NL, BE, DE, ES) samt WHO:s nätverk om märkning och lyft de nordiska Nyckelhålsfarenheterna.

Effekt 2020: I rådslutsatserna kom formulering om existerande framsidesmärkningar med. Att Sverige har en framträdande roll bekräftades då Livsmedelsverket fick ge sin bild av märkningsfrågan vid

”Nutrition labelling the way forward” arrangerat av European Food Forum som drivs av ett antal EU-parlamentariker.

Planerat 2021: Anlays och inspel i märkingsfrågan i EU och i Codex. Internationella publikationer om Nyckelhålet i samarbete med akademi för att stärka Nyckelhålets position.

3. Underlätta för företagen

Fler förbättringar av lagstiftningen om Nyckelhålet har gjorts för att öka antalet märkta produkter samtidigt som kraven ska vara tillräckligt strikta och styra mot mer växtbaserat.

Livsmedelsverket har drivit det nordiska arbetet med att uppdatera gemensamt material riktat till företagen. Företag som kan märka med Nyckelhålet men inte gör det har kontaktats.

Effekt 2020: Positiv respons från företag som motsvarar ¼ av marknaden när det gäller undersökta kategorier. Effekt av ändrad lagstiftning kan först mätas efter ikraftträdande 2021.

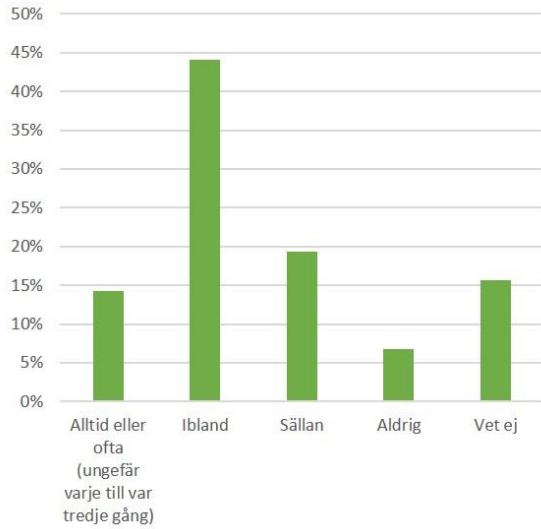
Planerat 2021: Publicering av nytt material/vägledning samt nordiska kommunikationsinsatser i samband med att nya lagstiftningen träder i kraft. Diskussion hur nordiska arbetet med kriterierna kan bli mer långsiktigt och transparent för att underlätta för företagen.

Utvärdering av Nyckelhålet 2022

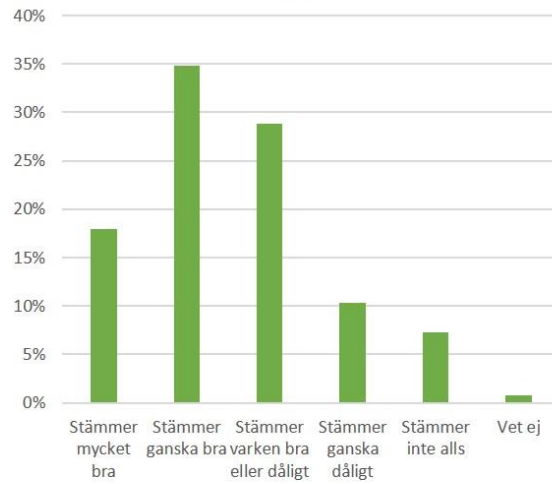
En baslinjemätning inför utvärdering 2022 har gjorts vilken visar att fler än 8 av 10 förknippar Nyckelhålet med hälsosam mat. Intressant nog verkar det inte finnas några skillnader när det gäller kännedom, attityd eller beteende beroende på bland annat inkomst.

Planerat 2021: Kommunicera resultaten av enkäten samt utvärdera kunskap om och attityd till Nyckelhålet ur ett socioekonomiskt perspektiv i samarbete med akademien.

Ungefär hur ofta väljer du matvaror som är Nyckelhålsmärkta när du handlar?

Jag använder Nyckelhålet för att välja hälsosam mat när jag handlar

Ekonomisk redovisning

Livsmedelsverket fick för åtgärdens genomförande använda 2 000 000 kronor under 2020.

Livsmedelsverket använde 1 999 000 kronor.

Insatser mot livsmedelsfusk

Livsmedelsverket ska förstärka och vidareutveckla insatserna för att motverka livsmedelsfusk bl.a. i syfte att öka konsumenternas förtroende för redligheten i livsmedelsproduktionen.

Livsmedelsverkets arbete för att motverka livsmedelsfusk inriktas främst mot att erbjuda stöd och utbildning till framförallt de kommunala kontrollmyndigheterna, att genomföra riktade kontrollprojekt, att samarbeta på EU-nivå inom ramen för Kommissionens Food Fraud Network och att utveckla samarbetet med vissa centrala myndigheter som Tullen och Åklagarmyndigheten.

En verksamhetslogik har tagits fram för att utveckla arbetet mot livsmedelsfusk

Livsmedelsverket har tagit fram en s.k. verksamhetslogik för det verksövergripande målet ”vi har koll på och motarbetar fuskarna”. Verksamhetslogiken innefattar en systematisk kartläggning av de aktiviteter som Livsmedelsverket bedriver inom området livsmedelsbedrägerier/fusk, men också en bedömning av vilka aktiviteter som borde initieras och hur prioriteringen dem emellan bör se ut. Tre huvudsakliga önskade långsiktiga effekter som ska leda till det övergripande målet, och till dem knutna prestationer, har identifierats. Det handlar om förstärkt strategiskt arbete, uppnå en högre lägstanivå för kontrollen och bättre kunskap om vilka åtgärder som har effekt. Utgångspunkten är att de önskade effekterna ska bidra till att möta kraven på medlemsstaterna i fråga om livsmedelsbedrägerier enligt Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2017/625, den s.k. kontrollförordningen, men de ska också bidra till myndighetens egna mål.

Förstärkt strategiskt arbete

Här ingår bl.a. ett förstärkt samarbete med myndigheter inom livsmedelskedjan och även företagen. Under hösten 2020 har ett samarbete inletts med Sveriges kommuner och regioner (SKR) och en grupp kommuner. Kommunerna som ingår i gruppen är utvalda av SKR och urvalet har skett så att både stora och små kommuner finns representerade. Livsmedelsverket avser att genom gruppen bl.a. skapa vägledande dokument och exempel på dokumenterade rutiner för kontroll av bedrägligt agerande på marknaden, vilket är ett krav på medlemsstaterna i detta arbete. Ett samarbete mellan Livsmedelsverket, Jordbruksverket och Kemikalieinspektionen, såsom centrala myndigheter i livsmedelskedjan, har initierats genom den ”strategiska gruppen för livsmedelskedjan”.

Bättre kunskap om vilka åtgärder som ger effekt

Här ingår bl.a. omvärldsbevakning och analys av systematiskt bevakade källor till information på området. Analysen blir en ett underlag i en riskbaserad analys av fuskarbetet. Det arbetet är påbörjat

och en rapport för 2020 finns. Vidare ingår utvecklingsarbete av den tipsfunktion som ska finnas så att företag och konsumenter kan anmäla misstänkta bedrägliga förfaranden. Det arbetet är påbörjat. Till det kommer resultatet från ett nordiskt projekt som handlar om hotvärdering för fusk av olika livsmedelskategorier. Arbetet tar sikte på att identifiera och riskvärdera livsmedelshot, dvs. risken för förekomsten av livsmedelsbedrägerier mot vissa typer av livsmedel, livsmedelskategorier eller processer. Modellen som används i projektet för att värdera sannolikhet och konsekvenser av risk för livsmedelsbedrägerier är framtagen av OECD's Financial Action Task Force (FATF).

De olika ingående delarna av den fastställda verksamhetslogiken ska utgöra grunden till den strategi mot livsmedelsbedrägerier som nu tas fram. Syftet är att Livsmedelsverkets arbete mot livsmedelsfusk ska bli mer effektivt och ändamålsenligt för att bättre leva upp till kraven i EU-förordning om offentlig kontroll och annan offentlig verksamhet i livsmedelskedjan. Som en effekt av det bedömer Livsmedelsverket att arbetet både direkt och indirekt ska öka andelen livsmedelsbedrägerier/fusk som upptäcks och förhindras av livsmedelskontrollen och som kan lagföras av rättsvårdande myndigheter.

Ekonomisk redovisning

Livsmedelsverket fick för åtgärdens genomförande använda 3 000 000 kronor under 2020.

Livsmedelsverket använde 3 000 000 kronor.

Utveckla arbetet med exportgodkännanden för svenska livsmedel och jordbruksvaror

Livsmedelsverket ska fortsatt utveckla arbetet med exportgodkännanden för svenska livsmedel och jordbruksvaror i syfte att underlätta för ökad export (N2017/07504/JM samt N2017/06252/JM). Arbetet ska ske i nära samverkan med branschens aktörer. Offentliga insatser inom området och det svenska myndighetsarbetet ska matcha dels livsmedelsindustrins förmåga att exportera, dels omvärldens behov och efterfrågan på livsmedel och jordbruksvaror samt tillvarata de möjligheter som kommer av det svenska EU-medlemskapet.

Livsmedelsverket verkar för att underlätta för svenska företag som vill exportera livsmedel till länder utanför EU. Arbetet består i att beskriva Sveriges system för kontroll, förhandla exportintyg, upprätta exportlistor, i förekommande fall ta emot delegationer för inspektioner, och upprätthålla exportgodkännande till importländer. Underhållsarbete för att möjliggöra export till redan öppnade marknader tar alltmer av Livsmedelsverkets resurser.

Livsmedelsverket och Jordbruksverket samarbetar där importlandet kräver en godkännandeprocess som innebär att frågeformulär besvaras av myndigheter och företag, och Sverige och anläggningar inspekteras i Sverige av importländernas myndigheter. Minst 17 importländer har denna process och flera av dem är viktiga tillväxtmarknader som omnämns i Sveriges exportstrategi.

I februari beslutade Livsmedelsverket om att använda en metod för att prioritera exportansökningar utifrån ett antal fastställda kriterier som är kända och accepterade av myndigheter och näringen. Industrin och myndigheterna har prioriterat 18 inkomna exportansökningar där arbete ska avsättas under de närmaste åren. Två gånger om året kommer denna gemensamt fastställda prioriteringslista att justeras. Effekten av arbetet blir att resurser avsätts till de marknader där industrin verkligen vill och kan exportera. Under 2020 arbetade myndigheterna på frågeformulär för skalägg och äggprodukter till Vietnam, och spannmålssorter och malt till Kina som prioriterats av företag. Totalt har 66 ärenden kopplat till marknadstillträde hanterats, och 68 ärenden som syftar till att underhålla en marknad.

För att upprätthålla exporten av griskött till Filippinerna besvarade myndigheterna ett frågeformulär. I ett samarbete med EU-kommissionen och andra medlemsländer besvarade Livsmedelsverket två frågeformulär till Japan för mjölkprodukter och kött. Länder där Livsmedelsverket har försökt påverka EU-arbetet för marknadstillträde under 2020 är exempelvis Saudiarabien, Kina och Vietnam.

Till följd av covid-19-pandemin har vissa länder infört åtgärder som påverkar handeln. Under hösten genomförde den kinesiska tullmyndigheten videoinspektioner av två fiskproduktanläggningar i

Sverige med anledning av pandemin. Inspektionen planerades av Livsmedelsverket och genomfördes i nära samarbete med svenska ambassaden i Peking och berörda företag. En godkänd inspektion av Kina medför att Sverige får behålla sitt godkännande för fiskexport till Kina.

De importländer som har en godkännandeprocess önskar också att anläggningar som hanterar exportprodukter registreras och listas för export vid ansvarig myndighet i importlandet. Under året har 102 anläggningar listats och omlistats för export, exempelvis för fiskprodukter till Kina, gris- och nötkött till Hong Kong och mjölk- och fiskprodukter till Argentina. Detta är en förutsättning för att berörda anläggningar kan fortsätta exportera dit.

För att stödja små och stora företag att öka möjligheterna för livsmedelsexport har Livsmedelsverket uppdaterat och kompletterat vår e-utbildning om export, och öppnats upp den för företag (tidigare enbart för kontrollpersonal). Dessutom har ett nytt webbaserat system via Mina Sidor utvecklats för att beställa centralt utfärdade exportintyg för lågriskprodukter. Det nya systemet ska förenkla processen för företagare och personal vid Livsmedelsverket. I samband med etableringen av det nya systemet kvalitetssäkrades de centrala intygen för lågriskprodukter och ett nytt lokalt generellt intyg för mjölkprodukter togs fram för att göra det möjligt för fler företag att exportera till länder utan särskilda krav.

Effekten av Livsmedelsverkets insatser är svår att mäta. Andra faktorer såsom företagets produktionskapacitet, exportvilja, efterfrågan på mottagarmarknader, förekomst av handelshinder, politiska faktorer m.m. har en större påverkan på den faktiska exporten. Istället syftar Livsmedelsverkets arbete till att långsiktigt möjliggöra export till de marknader som företagen prioriterar.

Ekonomisk redovisning

Livsmedelsverket fick för åtgärdens genomförande använda 5 000 000 kronor under 2020.

Livsmedelsverket använde 5 109 000 kronor.

Finansiera verksamhet som syftar till att få svenska anläggningar godkända för export till tredje land

Livsmedelsverket ska utveckla arbetet med exportgodkännanden av livsmedel och jordbruksvaror genom att finansiera den verksamhet som syftar till att få svenska anläggningar godkända för export till tredje land (N2017/07504/JM samt N2017/06252/JM).

Inom ramen för uppdraget finns medel avsatta för att finansiera anläggningsinspektion från tredje land i slutet av en marknadstillträdesprocess för att godkänna verksamheten, eller i underhållssyfte. Att få ett land intresserat av en inspektion vid marknadstillträde är en lång och arbetsam process som ofta tar flera års effektivt arbete från att ett ärende öppnats, och det är i slutändan det berörda landet som väljer om och när de vill boka in en inspektion.

Under 2020 har inga sådana förfrågningar inkommit. Det kan delvis förklaras med att covid-19-pandemin gjort att det inte är aktuellt med resor. Men det beror också på att avdelningens resurser i och med fler öppnade marknader innebär en ökad arbetsbelastning i underhåll av marknader, vilket i sin tur innebär att mindre resurser kan läggas på att öppna nya marknader.

Ekonomisk redovisning

Livsmedelsverket fick för åtgärdens genomförande använda 2 000 000 kronor under 2020.

Livsmedelsverket använde 51 000 kronor.

Bidra till förenkling genom utveckling av verksamt.se

Livsmedelsverket ska utifrån sina ansvarsområden bidra med bl.a. juridisk kompetens och kompetens rörande strategisk it- och verksamhetsutveckling i det uppdrag som lämnats till Tillväxtverket om att förenkla för företagen genom utveckling av verksamt.se.

Utveckling av e-tjänster för att starta företag

Livsmedelsverket och Jordbruksverket stödjer Tillväxtverket i uppdraget att genomföra regelförenkling med fokus på hela livsmedelskedjan genom utveckling av verksamt.se. I uppdraget ingår att skapa tjänster för sammanhållna guidade processer på verksamt.se. Myndigheterna har inlett ett arbete med att vidareutveckla konceptet till att även innehålla e-tjänster som möjliggör för företagare att ansöka om alla relevanta tillstånd för den verksamhet man avser att bedriva samt skicka in efterfrågade uppgifter till respektive myndighet.

Under 2020 har vi arbetat med att ta fram en digital tjänst för att starta vattenbruk enligt konceptet ovan. Projektet har även utvecklat en digital infrastruktur på och mellan myndigheterna i samarbetet. Arbete med att klargöra olika juridiska förutsättningarna och hur tjänsterna ska kunna förvaltas framgent har också skett under året. Under 2021 går vi vidare och bygger tjänster för en sammanhållen guidad process och ett koordinerat uppgiftslämnande med målbilden att vi ska kunna realisera principen ”en uppgift en gång”. Målsättningen är att lansera en första prototyp av tjänsterna på verksamt.se i juni 2021.

Analys av fortsatta utvecklingsområden

Parallellt med framtagandet sammanhållna guidade processer för vattenbruksföretagare har det genomförts en behovsanalys med ett tvådelat syfte. Dels kunskapsbyggande om livsmedelssektorn och dess utmaningar, dels att identifiera nya branscher/områden där sammanhållna guidade processer skulle generera stor samhällsnytta. De branscher/tillstånd där behov och möjlighet finns att utveckla tjänster för livsmedelsföretagare är djurhållning, restaurang, miljötillstånd och bygglov. Därtill finns det även potential i områdena slakterier och spårning av livsmedel. Behovsanalysen ger oss underlag till det fortsatta arbetet med sammanhållna guidade processer.

Riktad utbildningsinsats

Utifrån pågående regeringsuppdrag kring framtagande av ny riskklassningsmodell bedömer Livsmedelsverket att förfarandet med anmälan om registrering av livsmedelsanläggning inom något år

kommer att behöva förändras. Under våren 2021 kommer därför Livsmedelsverket och Tillväxtverket tillsammans att genomföra en förstudie. Förstudien kommer att omfatta frågeställningar som hur en gemensam digital tjänst kan utformas som stöd för anmälan om registrering av livsmedelsanläggning, var den ska placeras, hur den ska förvaltas och hur integrationen mellan ett kundmöte (verksamt.se) och de 290 kommunerna kan fungera.

Ekonomisk redovisning

Kostnaderna för uppdraget ska belasta utgiftsområde 23 Areella näringar, landsbygd och livsmedel, upptagna anslaget 1:15 Konkurrenskraftig livsmedelssektor, anslagspost 2. Utfall: 0 kronor. Livsmedelsverket har finansierat verksamheten genom bidrag från Tillväxtverket.